

ἔχλευάζομεν ἐνίοτε παίζοντες, ὡς ἔκφυλον ἀπόγονον ἀτρομῆτου προπάτορος.

Ἡ περί τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων μέριμνα δὲν τὸν κατελίμπανε πώποτε· εἶχε δὲ ἰδέας ὠρισμένας καὶ περί τοῦ καταλληλοτέρου εἴδους τῆς κυβερνήσεως, καὶ περί τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων, καὶ περί βασιλείας, καὶ ἰδίως περί ὅλων τῶν πλέον ἢ ἑλαττον διαπρεφάντων ἐν Ἑλλάδι. Αἱ κρίσεις του ἦσαν ἀπαθείς, καὶ ἐθεμελιούντο εἰς τὴν μακροτάτην του πείραν καὶ τὴν ἱστορίαν.

Ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος ἐσέβετο καὶ ἠγάπα ὡς ἰδίον υἱὸν τὸν Κ. Α. Μαυροκορδάτον. Ἐφαιδρύνετο ὡς νέου εἰκοσαετοῦς τὸ πρόσωπόν του ὡσάκις τὸν ἤκουεν εὐδοκιοῦντα ἢ ἐπαινούμενον, καὶ σπεύδων προσέθετε πάντοτε, « ὅτι μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπιτηδειότερος κυβερνήτης. » Ἐὰν δὲ ποτε ἤκουεν αὐτὸν φεγόμενον, συνωφρουοῦτο ἐν ἀκαρεῖ, καὶ ἀνακαλῶν ἀβρόως τὰ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος κατορθώματα τοῦ ἀνδρός, εἴηται νὰ ἐπιστομίση τὸν κατήγορον.

Ἦν ἀσθενὴς ὅτ' ἐφθασε τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Κ. Μαυροκορδάτος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοσοῦτον δ' ἐχάρη μαθὼν ὅτι συγκατετέθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν, ὡστ' ἐφάνη ζωογονούμενος. Καθ' ὅλον τὸ διεξοδικὸν διάστημα τῆς ἀσθενείας του ἠρεῦνα ἀδιακόπως περί τῆς πορείας τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἂν ποτε ἐμάνθανέ τι παρατράγωδον ἢ σκαλιὸν, « ἀδύνατον, ἔλεγε μετὰ βαθυτάτης πεποιθήσεως, νὰ ἐγεινεν αὐτὸ προαιρέσει τοῦ Μαυροκορδάτου· ἄλλοι πταίουσι. »

Τὴν 19 Δεκεμβρίου, ἦτοι πέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, μεταλαβὼν καὶ δεῦτερον τῶν ἀχράντων μυστηρίων, με ἠρώτησεν ἐκ νέου περί τῶν δημοσίων. Ἀφοῦ δὲ με ἤκουσε μετὰ προσοχῆς, παραστήσαντα πρὸ πάντων τὸ δύσκολον τῆς θέσεως τῶν κυβερνώντων, « Λυποῦμαι, εἶπε, διότι δὲν ἠξιώθην νὰ τὸν ἴδω (ἐνόει τὸν Κ. Μαυροκορδάτον) μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του· ἐννοῶ κάλλιστα τὰς δυσκολίας, ἀλλὰ γνωρίζω καὶ τὴν φρόνησίν του. Δὸς πρὸς αὐτὸν τὰς εὐχάς μου, καὶ ἀνακάλεσον ἐκ μέρους μου εἰς τὴν μνήμην του τὸ τοῦ δράκοντος τοῦ Πλουτάρχου.

Ἐπειδὴ δὲ ἠγνόουν τί ὁ δράκων τοῦ Πλουτάρχου, « Λάβε, με εἶπε μετὰ βραχεῖαν σκέψιν, χαρτίον, καὶ γράψε. »

Καὶ με ὑπηγόρευσε τὰ ἑξῆς·

« Οὐ δύνασθε τὸν αὐτὸν ἔχειν καὶ ἄρχοντα καὶ ἀκόλουθον. Ἐπεὶ συμβαίνει γε οὕτως τὸ τοῦ δράκοντος, οὐ φησὶν ὁ μῦθος τὴν οὐρὰν τῆ κεφαλῆ στασιάσασαν ἀξιοῦν ἠγεῖσθαι παρὰ μέρος, καὶ μὴ διὰ παντὸς ἀκολουθεῖν ἐκείνη· λαβοῦσαν δὲ τὴν ἠγεμονίαν, αὐτὴν τε κακῶς ἀπαλλάττειν, ἀνοία παρενομήνην, καὶ τὴν κεφαλὴν καταξάινειν, τυφλοῖς καὶ κωφοῖς μέρεσιν ἀναγκαζομένην παρὰ φύσιν ἐπεσθαι. Τοῦτο πολλοὺς τῶν πρὸς χάριν ἅπαντα πολιτευομένων ὀρῶμεν πεπονθόντας. »

« Καὶ πρὸς τί τοῦτο; » τὸν ἠρώτησα ἀφοῦ ἐτελειώσεν.

« Εἶπέ το οὐ, με ἀπεκρίθη, καὶ ἐκεῖνος εἶναι φρόνιμος καὶ ἐννοεῖ. »

Ἐκπληρῶ σήμερον τὴν ἱερὰν παραγγελίαν του. Ἐπρεχε τὸ 85 ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ ὅμως ἦτο ὑγιής, εὐρωστος, ὀρθὸς τὸ σῶμα, καὶ ἀκμαίας ἐσωζεν ὅλας τὰς διανοητικὰς δυνάμεις πλὴν τῆς μνήμης, ἣτις διετήρει μὲν τὰς ἀρχαίας ἐντυπώσεις, ἀπέβαλλε δὲ τὰς νεωτέρας. Ἀπολέσας πρὸ ὀκτώ ἔτων τὴν μητέρα μου (*) μετ' ἧς συνεβίωσε τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη, ἠσθάνθη λύπην καιρίαν, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἠδιαφόρησε πρὸς τὰ ἐγκόσμια, πλὴν τῶν συμφερόντων εἰς τὴν πατρίδα· σταυρὸς ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ λειτουργία ἐντὸς αὐτῆς, ἰδοὺ τὸ ὄνειρον αὐτοῦ καὶ τὸ μέλημα, μέλημα καὶ ὄνειρον ὅλων ἡμῶν. Ἄλλ' αἰφνης ἀνεφάνη ἀνορεξία παρ' αὐτῷ, ἣτις, μετατραπεῖσα εἰς ἀτροφίαν, ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον τὴν 24 Δεκεμβρίου 1854, ἀφοῦ πέντε ὡς ἔγγιστα μῆνας, ἠγωνίσθη νὰ δαμάσῃ ἢ ἀδυσιόπητος νόσος τὸ ἀθλητικὸν σῶμά του. Ἀπέθανε δὲ διαλεγόμενος, εἰ καὶ διατελῶν, ὡς εἶπε πρὸς τινὰ ἐρωτήσαντα αὐτὸν περὶ τῆς ὑγείας του, ἐν μεταίχμιῳ, καὶ, ὡς ὁ Θηραμένης, μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιώδες ἀποβαλὼν ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ εὐχόμενος μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκειῶν.

Ἦτο κλινῆσης ὅτ' ἐνέσκηψεν εἰς Ἀθήνας ἡ χολέρα· καὶ τοὶ δὲ ἐφοβείτο διὰ τοῦς περὶ αὐτὸν, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν με ἀπέτρεψε πώποτε τοῦ νὰ ἐπισκέπτωμαι τοὺς πάσχοντας ἐνδεεῖς· ἐξ ἐναντίας μ' ἐνεδιάρρυνε λέγων, ὅτι ἡ θεία πρόνοια σκέπει τοὺς ἐκπληροῦντας τὰ καθήκοντα αὐτῶν. « Ὅσω διὰ τοὺς ἀνθρώπους, προσέθετεν ὑπομειδιῶν, πιθανώτατον πρὸς ἀμοιβὴν καὶ νὰ σὲ ὀρίσωσιν. » Ἡ πατρίς, τέκνον μου, με εἶπε περί τὰ ἔσχατα αὐτοῦ, εἶναι πολλάκις ἀγνώμων. Ἀλλὰ σὲ παραγγέλλω ὅτι παρηγγεῖλε καὶ ὁ Φωκίων πρὸς τὸν υἱὸν του ἀπαγόμενος εἰς θάνατον, *Μὴ μνησικακίην Ἀθηναίσις*. Θεία ἐντολή, τέκνον μου, τὸ νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν καὶ ἀδικοῦντας ἡμᾶς· ἀλλὰ μὴ λησμονήτης ἐπὶ ζωῆς σου ὅτι ἡ πατρίς καὶ αὐτῶν τῶν γονέων τιμιώτερα. »

Ἡ τελευταία του πνοὴ μ' ἐνεφύσησεν ὡς πνεῦμα ἅγιον τὰ λόγια ταῦτα. Εἶθε με κατακαύσαι ὡς κεραυνὸς ἢ πατρικὴ του κατάρα ἐὰν τὰ λησμονήσω μέχρι τοῦ τάφου μου!

Ν. Δ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

περὶ Ποιμενικοῦ κυνός.

—ο—

Αἱ κοιλάδες τῶν Γραμπίων ὀρέων, αἰτίνες κεῖνται εἰς τὰ νότια τῆς Σκωτίας, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ποιμένων κατοκημένα· αἱ νομαὶ ἐπὶ τῶν ὀποιῶν ἕκαστον ποιμνιον ἐπιτρέπεται νὰ πλανᾶται ἔχουσι μιλίων ἑκτασιν· καὶ ὁ ποιμὴν ποτὲ δὲν βλέ-

(*) Ζωὴν Σοφικαυῦ ἐκ πατρὸς Πελοποννησίου, ἀποθανοῦσαν τὴν 23 Ὀκτ. 1846.

και όλον τὸ ποιμνίον του συνήγμένον εἰμὴ ὅταν τὸ κείρη. Κυριώτερον δὲ ἔργον ἔχει νὰ κάμνη καθημερινὰς ἐπισκέψεις εἰς τὰς διαφόρους νομάς του, καὶ ν' ἀνακαλῆ διὰ τοῦ κυνός του τοὺς φυγάδας ὅσοι ἐπλησιάζον εἰς τὰ ὄρια τῶν γειτόνων του.

Εἰς τοιαύτην τινὰ ἐκδρομὴν ποιμὴν τις ἔτυγε νὰ λάβῃ μετ' ἐαυτοῦ τὸν υἱόν του, παιδίον τριετὲς περιπευ. Ἀφ' οὗ ὀλίγον ἐπεριπάτησαν, ὁ ποιμὴν ἤναγ κάθη ν' ἀναβῆ εἰς ἀπόκρημνον μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐδύνατο τὸ παιδίον ν' ἀνατυρβῆ. Τὸ ἐγκατέλειπεν ἐπομένως εἰς τοὺς πρόποδας μ' αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ κινηθῆ ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου ἕως οὗ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ τὸν κατέλαβεν ὀμίχλη παχυστα, ἐξ ἐκείνων αἰτίνας ἐνίοτε ἐπέρχονται τόσοσιν ταχέως εἰς τὰ ὄρη ταῦτα, ὥστε εἰς διάστημα ὀλίγων λεπτῶν μεταβάλλουσι τὴν ἡμέραν εἰς νύκτα.

Ἐμπροστίς ὁ πατήρ ἐν τῷ ἄμα ἔδραμε πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶχεν ἐγκαταλείψει τὸ μόνον τέκνον του ἀλλὰ δυστυχῶς διὰ τὸ ἐντελὲς σκότος καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του παραχὴν ἐπλανήθη τῆς ὁδοῦ. Μετ' ἀνωφελεῖ δὲ πολλῶν ὥρων ἀναζήτησιν μεταξὺ τῶν κινδυνωδῶν ἐλῶν καὶ χειμάρρων, τῶν ὁποίων τὰ ὄρη ταῦτα γέμουσι, τὸν κατέλαβε τέλος ἡ νύξ. Ἐτι δὲ πλανώμενος, ἀνεκάλυψε διὰ τοῦ ἀμυδροῦ φωτός τῆς σελήνης ὅτι εἶχε φθάσει εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος καὶ πλησίον τῆς ἰδίας αὐτοῦ καλύψης. Νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν νύκτα ταύτην τὴν ἔρυσαν ἤθελε εἰσβαῖ παντελῶς ἀνωφελεῖ καὶ κινδυνώδες. Ἐπομένως ἐπέστρεψεν οἰκαδε ἀπαρηγόρητος ὅτι ἀπώλεσε τὸ παιδίον του, καὶ πρὸς τούτοις τὸν κύνα ὅστις τὸν εἶχε μείνει πιστὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τὴν ἀκόλουθον πρωῒαν περὶ τὰ χαράγματα ὁ δυστυχὴς ποιμὴν παρακολουθούμενος ὑπὸ τινῶν τῶν γειτόνων του, ἐκίνησε πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τέκνου του· ἀλλ' ἀφ' οὗ ὅλον κληρὸν ἡμέραν ἔτρεξεν ἐπὶ ματαίῳ, ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ καταβῆ τὸ ὄρος.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν καλύψην του ἔμαθε ὅτι ὁ σκύλος του εἶχεν ἐλθῆ, ἀλλ' ἄμα λαβῶν τεμάχιον ἄρτου διὰ τὸν δείπνον του, ἀπῆλθεν εὐθὺς δρομαῖος. Οὕτως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ ποιμὴν εἰς κολούθει τὴν ἄκαρπον τοῦ ἀπολασθέντος υἱοῦ ἀναζήτησιν, καὶ πᾶσαν ἐσπέραν ἐπιστρέφων ἀπρακτος εἰς τὴν καλύψην του, ἐμάνθωνεν ὅτι ὁ σκύλος του ἤρχετο καθημερινῶς, καὶ ἄμα λαμβάνων τὴν εἰθισμένην του μερίδα, ἀπῆρχετο μετ' αὐτῆς.

Ἐκπεπληγμένος διὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔμεινε μίαν ἡμέραν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ὅταν ὁ σκύλος ὡς πάντοτε ἀπῆλθε κρατῶν εἰς τὸ στόμα τὸ τεμάχιον ἄρτου, τὸν ἠκολούθησεν.

Ὁ κύων διεθυμύθη ἀμέσως πρὸς καταρράκτιν εἰς πῖνα ἀπόστασιν τοῦ τόπου ὅπου ὁ ποιμὴν εἶχεν ἀφήσει τὸ τέκνον του. Καὶ ἤρχισε νὰ κατέρχεται ἀπότομον καὶ πετριάδη κατάβασιν, καὶ τέλος ἔγινεν ἀφαντος εἰσελθὼν εἰς σπήλαιον τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον ἠνοιγέτο πλησίον τοῦ καταρράκτου.

Ὁ ποιμὴν μετὰ δυσκολίας τὸν ἠκολούθησεν· ἀλλὰ καὶ ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ του ὅταν εἰσελθὼν εἰς τὸ σπή-

λαιον εἶδε τὸ παιδίον τρώγον μετὰ πολλὴν εὐχαρίστησιν τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον ὅ,τι εἶχε φέρει ὁ κύων.

Ἐύκολον νὰ υποθέσωμεν τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν μόνον τοῦ τέκνου του διατηρητὴν, τοῦ ὁποίου ἔκτοτε ἐδιπλασιάσε τὰς μερίδας.

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ.

— 0 —

Εἰς Θήβας τὰς Αἰγυπτιακὰς εἶχεν εὐρεθῆ ἐντὸς τῶν τάφων Ῥαμοῦ τοῦ Δ', καὶ Ῥαμοῦ τοῦ Θ', μνηολόγιον ἀστρονομικὸν καὶ ἀστρολογικόν. Τὸ λείψανον τοῦτο τῆς παναρχαίας ἀστρονομίας, εἰς τὸ ἔτος 1240 πρὸ Χριστοῦ ἀναγόμενον εἶχε, φαίνεται, μείνει ἄγνωστον εἰς τὸν Πτολεμαῖον, ἢ οὐχὶ ἱκανῶς ἐκτιμηθῆ ὑπ' αὐτοῦ. Ὅτε δ' ὁ Χαμπολλίων τὸ ἀνεῦρεν ἐν ταῖς τάφοις, ἐμάντευσε ὡς ἐξ ἐμπνεύσεως, ὅτι περιεῖχε πίνακα τῆς ἀνατολῆς τῶν ἀστέρων κατὰ 15 νύκτας δι' ὅλης τῆς διαρκείας τοῦ ἔτους, καὶ πάντες οἱ σοφοὶ παρεδέχθησαν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἀλλὰ τῷ ὄντι τῶν ἀστέρων ἀνατολὰς ἐνέφαινε; καὶ τίνων ἀστέρων; καὶ κατὰ τίνα στιγμήν ἐκάστης νυκτός ὑπετίθεντο γινόμενα; καὶ πῶς συνεδουάζοντο πρὸς ἀλλήλας; καὶ μέχρι τίνος χρόνου προσανέβαινον ἢ χρονολογικῆ αὐτῶν διάταξις; τίνες δὲ ἦσαν οἱ ἀστέρες, ἢ τὰ ἀστρικὰ συστήματα ὧν ἐσημειούντο αἱ ἀνατολαί; Οὐδεὶς ἐγνώριζε ταῦτα, οὐδ' ἦν δυνατὸν νὰ τα γνωρίζῃ ἀνευ μαθηματικῆς ἀναλύσεως τοῦ πίνακος, καὶ πρὶν εὐρεθῶσιν οἱ νόμοι τῆς συντάξεως αὐτῆς, καὶ πρὶν ἀποδειχθῆ ἡ ἀλήθεια τῆς ἐξηγήσεως.

Ταύτην τὴν ἐπίπονον καὶ σπουδαιωτάτην ἐργασίαν ἀνέλαβεν ἐπ' ἐσχάτων ὁ Γάλλος Κ. Βιότος, φιλοσοφούμενος ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην τὸ ὑπὸ τοῦ Χαμπολλίωνος εἰς τὸ φῶς ἀποδοθέν, ἐπὶ πολλοὺς δ' αἰῶνας ὑπὸ τὴν κόπην τῶν τάφων κρυπτόμενον περιεργότατον τοῦτο μνημεῖον. Διὰ τῶν ἐρευνῶν του δὲ ἀποδεικνύει ὅτι εἰς ἐποχὴν ἀπωτάτην, ἢν οὐδ' ὑποπεύομεν μέχρι τοῦδε, ἡ ἀστρονομία ἐσπούδαζε τὸν οὐρανὸν μετ' ἐπιμελείας, καὶ ἀνέγραφεν ἐπισήμως τῶν παρατηρήσεων τῆς ἀποτελέσματα. Περιέργον δὲ εἶναι πόσον ἀκριβεῖς καὶ ὀρθαί ἦσαν αἱ παρατηρήσεις αἱ γινόμεναι δι' ἀπλοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀόπλου, καὶ πόσον ἀξιόλογον βαθμὸν οὐρανογνωσίας ἐμφαίνει τὸ ἐντεχον τῆς αὐτῶν διατάξεως.

Ἐκ τούτων φαίνεται κυρομένη ἡ ἐλπίς ἢν εἶχον ὅ,τι Σενέκας καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι βέλουσι ποτὲ εὐρεθῆ ἐντὸς τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐρείπιων ἐτι ἀξιολογώτερα μνημεῖα ἀστρονομικὰ, οὐδ' εἰπεῖν ἐπιγραφαί περιέχουσαι ἐκλείψεις ἡλίου καὶ ἀστέρων. Τότε δὲ πρῶτον ἔσται δεκτὴ ἡ σύνταξις ἐμπεριστατωμένης χρονολογίας τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους, διότι τῶν